

1 מתרצת הגמרא: רבי יהודה למעשה – לשיטתו דאמר במנחות (כב):
 2 מין במינו לא כמיל, וכיון שחתיכת האיסור היא מאותו מין של
 3 חתיכות ההיתר, לפיכך אינה בטילה בדין.
 4 מקשה הגמרא: לפי תירוצך שהברייתא מדברת בנימוחה ולכן
 5 לתנא קמא חתיכת הבשר האסורה בטילה ברוב, אכל לא נפומחה,
 6 מאי – מה יהיה הדין, ודאי החתיכה לא תעלה – לא תתבטל, אם
 7 כן אדרגני – במקום לשנות בסיפא, אכל חתיכה של חמאת מהורה
 8 שנתערבה במאה חתיכות של חולין מהורות לא תעלה, שזו דוגמא
 9 לחתיכת בשר אסור שאינה בטילה ברוב, נפלוג וניתני בדידה –
 10 יכלה הברייתא להמשיך ולעסוק בעירוב חתיכת חטאת טמאה
 11 בחתיכות חטאת טהורות ולחלק ולומר, כמה דברים אמורים
 12 שחתיכת בשר חטאת טמאה בטילה ברוב בשנימוחה, אכל לא
 13 נפומחה לא תעלה.
 14 מתרצת הגמרא: מהורות כשהורות עדיף ליה – הדין שחתיכת בשר
 15 חטאת טהורה שנימוחה אינה מתבטלת בחתיכות של חולין
 16 טהורים, נחשב אצל התנא לחידוש גדול יותר מאשר הדין
 17 שחתיכת בשר חטאת טמאה שלא נימוחה אינה בטילה בחתיכות
 18 חטאת טהורות.
 19 מקשה הגמרא: ולריש לקיש הסובר שאיסור תורה אינו בטל אם
 20 דרכו לימנות, ולכן העמיד את הברייתא בחתיכה שנימוחה, מאי
 21 שניא רישא בענין חתיכת בשר חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות
 22 של חטאת טהורות שלתנא קמא היה היא בטילה, ומאי שניא סיפא
 23 בחתיכת חטאת טהורה שנתערבה בחתיכות חולין טהורים שגם
 24 תנא קמא מודה שאינה בטילה, והלא חתיכה שנימוחה אינה
 25 חשובה ואינה דבר שבמניין.
 26 מתרצת הגמרא: אמר רבי שישא בריה דרב אידי, אמנם הברייתא
 27 מדברת בחתיכות שנימוחה, אלא שברישא מדובר בחתיכת בשר
 28 חטאת שנטמאה במוקמת משיקן דרנן, דהיינו שמשקים שנטמאו
 29 משרץ חזרו ונגעו בכלי שבו היתה מונחת החתיכה, שמדין תורה
 30 הכלי טהור לפי שהמשקים שנטמאו משרץ הם ראשון לטומאה
 31 ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, וכל שכן שהחתיכה
 32 טהורה, אלא שחכמים גזרו שכלי יטמא ממשקים, והכלי חוזר
 33 ונטמא את החתיכה, וכיון שהטומאה אינה אלא מדרבנן סובר
 34 תנא קמא שהחתיכה בטילה ברוב. אבל בסיפא של הברייתא
 35 מדובר באיסור דאורייתא, דהיינו בחתיכת בשר חטאת האסורה
 36 לזר מן התורה, שהתערבה בחתיכות חולין, ולכן אינה בטילה, לפי
 37 שהתנא סובר שבאיסור תורה מין במינו אינו בטל.
 38 מקשה הגמרא: אם כדברין שתנא קמא עוסק בחתיכת בשר
 39 חטאת שנטמאה בטומאה דרבנן ולכן היא בטילה ברוב, אכל אם
 40 החתיכה נטמאה במוקמת שרי, כלומר ששרץ נגע בה והיא טמאה
 41 מן התורה, מאי – מה יהיה דינה, ודאי לא תעלה – לא תתבטל, אם
 42 כן, אדרגני – במקום לשנות בסיפא, אכל חתיכה של חמאת מהורה
 43 שנתערבה במאה חתיכות של חולין מהורות לא תעלה, שזו דוגמא
 44 לחתיכת בשר אסור שאינה בטילה ברוב, נפלוג וניתני בדידה –
 45 שיחלק התנא בטומאה וטהרה עצמם, כמה דברים אמורים
 46 שחתיכת בשר חטאת טמאה בטילה, כשנטמאה במוקמת משיקן
 47 דרבנן, אכל אם נטמאה במוקמת שרי שהיא מן התורה לא
 48 מתבטלת החתיכה, לפי שבאיסור תורה מין במינו אינו בטל.
 49 מתרצת הגמרא: מהורה כשהורות עדיף ליה – הדין שחתיכת בשר
 50 חטאת טהורה אינה מתבטלת בחתיכות חולין טהורות כשמדובר
 51 באיסור תורה, נחשב אצל התנא לחידוש גדול יותר מהדין
 52 שחתיכת בשר חטאת טמאה מן התורה אינה בטילה בחתיכות
 53 חטאת טהורות.
 54 הגמרא מביאה ביאור אחר להבדל שבין הרישא לסיפא לפי ריש
 55 לקיש: רבה אמר, הברייתא אמנם עוסקת בחתיכה שנימוחה.

56 והטעם שברישא חתיכת החטאת הטמאה בטילה, הוא לפי
 57 שאיסור אכילת בשר קדשים שנטמא הוא איסור לא בלבד ואין
 58 בו כרת, ולכן הקילו חכמים ואמרו שתתבטל. אולם הסיפא
 59 עוסקת בביטול חתיכת בשר חטאת טהורה בחתיכות טהורות של
 60 חולין, שעלולה לגרום לאכילת קדשים בטומאת הגוף שהוא
 61 איסור כרת, ולכן החמירו בו חכמים שלא תתבטל.
 62 הגמרא מקשה על רבה: והא רבה עצמו הוא דאמר להלן (קט) שכל
 63 דאורייתא – כל האיסורים שבתורה אין הבדל ביניהם לענין
 64 התקנות שתיקנו בהם, לא שניא אם הוא איסור לא ולא שניא אם
 65 הוא איסור כרת, ולכן גם לענין ביטול בתערובת, אם חכמים תיקנו
 66 באיסור כרת שלא תתבטל החתיכה, הוא הדין באיסור לא, והיאך
 67 אמר רבה כאן שחכמים הקילו באיסור לאו יותר מבאיסור כרת.
 68 מסיקה הגמרא: קשיא – אכן קשה הדבר.
 69 הגמרא מביאה חילוק נוסף בין הרישא לסיפא לפי ריש לקיש: רב
 70 אשי אמר, אמנם הברייתא מדברת מחתיכה שנימוחה, אלא
 71 שבסיפא חתיכת בשר חטאת טהורה אינה בטילה בחולין, משום
 72 דהוי ליה דבר שיש לו מתידין, כלומר אין צורך לבטלה כדי
 73 להתירה באכילה, שהרי גם בלי ביטול יש לה היתר אכילה על ידי
 74 כהן, וכל דבר איסור שיש לו מתידין – שיש היתר לאיסורו, אפילו
 75 בלא לא כמיל, אבל ברישא מדובר בחתיכת בשר חטאת טמאה
 76 שאין לה היתר אכילה לולא הביטול, ולכן היא בטילה.
 77 הגמרא דוחה את תירוצו של רב אשי: והא דרב אשי בדיקא היא,
 78 כלומר אין תירוצו נכון, משום שהכלל שדבר שיש לו מתידין אינו
 79 בטל, אמור רק בדבר האסור כעת באכילה ולאחר זמן יהא מותר,
 80 אולם חתיכת חטאת טהורה למאן – למי היא אסורה עתה ותהא
 81 מותרת לאחר זמן, אי לכהן, מישא שרי – הלא גם עתה היא
 82 מותרת, ואי לשרא, הלא לעולם הישראל אסור באכילת קדשים.
 83 אלא הא דרב אשי בדיקא היא.
 84 לעיל (פא) נתבאר שרבי יוחנן סובר שתרומה בזמן הזה נוהגת מן
 85 התורה. הגמרא מקשה סתירה בדבריו: וקבר רבי יוחנן תרומה בזמן
 86 הזה דאורייתא, והתניא בברייתא, שתי קופות המלאות דגן, קופה
 87 אחת של חולין וקופה אחת של תרומה, ולפניהם שתי סאין של דגן,
 88 סאה אחת של חולין וסאה אחת של תרומה, ונפלו אליו הסאין בתוך
 89 אליו הקופות, סאה בכל קופה, ולא ידוע איזו סאה נפלה באיזו
 90 קופה, ויתכן שהסאה של תרומה נפלה לתוך הקופה של החולין
 91 ואסרה אותה לזרים. הרי אליו הפירות שבקופת החולין מותרים
 92 לזר, שניא אמר מן הסתם תרומה לתוך תרומה נפלה, וחולין בתוך
 93 חולין נפלה. בביאור הלכה זו נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן: ואמר
 94 ריש לקיש, והוא – באיזה אופן תולים לקולא ומתירים את הקופה
 95 של חולין לזר, כשרצו החולין שבקופה על סאת התרומה שיתכן
 96 שנפלה לתוכה. וטעמו לפי שבאופן זה גם אם לא היה כן אלא
 97 סאת התרומה נפלה לקופת החולין, הרי היא בטילה ברוב. אבל
 98 אם החולין שבקופה אינם מרובים על הסאה הרי היא אסורה
 99 לזרים. ורבי יוחנן אמר, שקופת החולין מותרת לזר אף על פי שלא
 100 רצו חולין על סאת התרומה, ואף אם היתה רק סאה אחת בקופת
 101 החולין מניחים שסאת החולין נפלה לקופה זו ולא סאת התרומה.
 102 מקשה הגמרא: בשלמא – דבר זה מובן לריש לקיש הסובר שתרומה
 103 בזמן הזה דרבנן, קסבר בדרבנן נמי רבויא הוא דבעינן – צריך שירבו
 104 החולין על התרומה, ואם לאו אין תולים שחולין נפלו לתוך קופת
 105 החולין. אלא לרבי יוחנן הסובר שתרומה בזמן הזה מן התורה,
 106 קשיא, שהרי סאת התרומה אסורה לזרים מן התורה, ואין נקל
 107 ונאמר באיסור תורה שתרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך
 108 חולין.
 109 מתרצת הגמרא: רבי יוחנן יאמר, הא מני – מיהו השונה ברייתא זו
 110 של שתי קופות, רבנן היא הסוברים שתרומה בזמן הזה דרבנן,

יבמות דף פב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קנה

איסור דרבנן בטל בעירובו עם היתר גם כשאין רוב בהיתר, אלא
שבמקרה של שתי קופות סובר רבי יוחנן שדי בסברת שאני אומר
תרומה לתוך תרומה נפלה כדי להחזיר את החולין, ולכך אין צורך
שירבו החולין על התרומה. אבל במקוה אין מקום לסברת שאני
אומר סאה שנטל היא סאת מי הפירות שנתן, שהרי מי הפירות
מתערבים מיד במי המקוה.
הגמרא חוזרת לדון במחלוקת שבין רבי יוחנן וריש לקיש האם
לרבי יוסי אנדרוניוס מאכיל את אשתו אף בחוזה ושוק. מקשה
הגמרא: תנן במשנתנו אנדרוניוס נישא אשה ומשמע שדינו כזכר
גמור ונישואיו נישואים גמורים, ואם הוא כהן מאכיל את אשתו
אף בחוזה ושוק. וקשה על ריש לקיש שסבר שאינו מאכילה אלא
בתרומה דרבנן לפי שאינו זכר גמור.
מתרצת הגמרא: תני – יש לשנות במשנה אם נשא נשוי. והיינו
שבדיעבד אם נשא יש להצריכו לתת לה גט שמא הוא זכר, אבל
אין זה אלא מספק, ובשיטת ריש לקיש שלרבי יוסי אנדרוניוס
אינו זכר ודאי. מקשה הגמרא: והא במשנה 'אנדרוניוס נישא'
קתני, ואיך ניתן לשנות הגירסא. חוזרת הגמרא ומקשה על המקשן
עצמו: ולישעזב – ולשיטתך רבי יוחנן, שהמשנה נשנית בלשון
לכתחילה, האם מובן הדבר, מאי – כיצד תבאר את המשך המשנה
אבל לא נישא, הלא אתה סובר שהוא זכר גמור, ופשוט שאין
הכוונה שרק לכתחילה אסור לו לינשא לזכר, ובדיעבד אם נישא
נשוי, שהרי זה שנושא אותו בא על זכר ודאי. אלא גם אתה מודה
שמאי 'אבל לא נישא', ודאי פירושו שאף בדיעבד אינו נישא, אם
כן מה ששנינו ברישא 'אנדרוניוס נישא', נמי – גם כן פירושו
בדיעבד, והיינו שאם נשא אשה מותר לו לבא עליה אף שהוא ספק
אשה, ואין לאסור זאת עליו משום נשים המסוללות. ומה שנקט
התנא בסיפא לשון דיעבד 'אבל לא נישא' הוא להשמיענו שאף
בדיעבד אם נישא לאיש אין זה רשאי לבא עליו משום שאולי זכר
הוא ונמצא זכר בא על הזכר.
דוחה הגמרא: אמרי – אמרו בני הישיבה, לא – אין זה נכון, אלא
'אנדרוניוס נישא' לכתחלה משמע, וכדברי רבי יוחנן שהוא זכר
גמור ונישואיו נישואים גמורים. אבל לא נישא' היינו שאפילו בדיעבד
נמי לא, כלומר שאם נישא לזכר אין כאן נישואין כלל שהבא עליו
כבא על הזכר. נמצא שלשון המשנה מסייעת לשיטת רבי יוחנן
וקשה ממנה לריש לקיש.
הגמרא מקשה על רבי יוחנן, מסוף המשנה: והא מדקתני בסיפא
רבי אליעזר אומר אנדרוניוס חייבין עליו סקילה כזכר, מפלג דתנא
קמא דהיינו רבי יוסי שאמר 'נשא אבל לא נישא' ספוקי מספקא
ליה אם הוא זכר גמור, וכדעת ריש לקיש, שאם לא כן במה נחלקו
רבי יוסי ורבי אליעזר. ואם כן מוכח שפירוש 'אנדרוניוס נישא'
הוא בדיעבד.
מתרצת הגמרא: בין לומר בין לומר – בין לרבי יוסי ובין לרבי
אליעזר, מפשט פשיטא ליה שהוא זכר גמור וכדעת רבי יוחנן.
ואיכא בינייהו – והנפקא מינה ביניהם היא בענין סקילה משני
מקומות – האם יש חיוב סקילה משום משכב זכור גם בבא על
אנדרוניוס בנקבותו. דמר – תנא קמא סבר שחייבין עליו סקילה
משני מקומות, כלומר אף אם בא עליו בנקבותו, ומר – רבי אליעזר
סבר, דינו כזכר שחייבים עליו סקילה רק בבא עליו דרך זכרותו.
הגמרא מביאה ברייתא החולקת על משנתנו בדעתו של רבי יוסי
באנדרוניוס: אמר רב,

ואנא דאמרין כרבי יוסי – ואני שאמרתי שתרומה בזמן הזה נוהגת
מן התורה, בשיטת רבי יוסי הסובר במשנה (לעיל פא.) שאנדרוניוס
כהן מאכיל את אשתו בתרומה אמרתי כן, ולשיטתו מאכילה גם
בחוזה ושוק.
הגמרא מביאה ראייה שלדעת רבי יוסי תרומה בזמן הזה נוהגת מן
התורה: דתנא בפירוש עולם, נאמר בפסוק (דברים לו ח) 'והביאך וגו' אל
הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, שתי ירושות נזכרו כאן, ללמד
שירושה וקדושה – קדושה ראשונה ושניה יש להן, כלומר יהושע כבש את
הארץ לראשונה וקידשה, וכשגלו בחורבן בית ראשון בטלה
קדושת הארץ, ולכן כשחזרו לארץ ישראל בימי עזרא הוצרכו
לחזור ולקדשה שנית. ושלשית אין להן, כלומר קדושה זו של
עזרא לא בטלה אף כשגלו כשחבר הבית השני על ידי טיטוס,
ולכן לעתיד לבא לא יהא צורך לחזור ולקדשה פעם שלישית.
נמצא לפי זה שתרומה בזמן הזה נוהגת מן התורה. ואמר רבי יוחנן,
מאי תנא – מי הוא התנא ששנה את הברייתא של פירוש עולם, רבי
יוסי, ומוכח שזו היא שיטתו. ולכן פירש רבי יוחנן שמה שאמר רבי
יוסי שאנדרוניוס מאכיל את אשתו בתרומה הוא מפני שסובר
שהוא זכר גמור, ומטעם זה מאכילה אף בחוזה ושוק.
הגמרא חוזרת לדברי רבי יוחנן שאמר בענין שתי קופות שנפלו
לתוכן חולין ותרומה, שהחולין מותרים באכילה לזר גם כאשר
כמות החולין אינה גדולה מכמות התרומה שיתכן שנפלה לתוכם.
הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן: וסבר רבי יוחנן דרבנן לא
קעיינן רבייא – שאיטורים דרבנן בטלים בתערובת עם היתר, גם אם
לא רבה ההיתר על האיסור, והא תנן (מקואות פ"ז מ"ב) מנקה שיש בו
מים כשרים בשיעור של ארבעים סאה מבוזזות, כלומר לא פחות
ולא יותר, ונתן אדם לתוכו סאה אחת של מי פירות, וחזר ונמל
סאה מתוך מי המקוה, המקוה פשר. ואף שעתה ארבעים הסאה
של מי המקוה מכילים גם מי פירות, הרי נתבטלו ברוב המים
הכשרים. ואמר רבי יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן,
שאם חזר על פעולה זו כמה פעמים, ובכל פעם נתן סאה של מי
פירות ונטל סאה ממי המקוה, עדיין המקוה כשר עד רובו. מבררת
הגמרא את דברי רבי יוחנן: מאי לאו – וכי אין כוונת רבי יוחנן
באומרו עד רובו, דנשתיר רובו, כלומר כל עוד שכמות המים
הכשרים רבה על סך כל כמות מי הפירות שניתנו לתוך המקוה,
מי הפירות בטלים ברוב מי המקוה הכשרים והמקוה כשר. אבל
אם אין במקוה רוב של מים, הרי הוא פסול. והלא פסול מי פירות
למקוה אינו אלא מדרבנן, ואף על פי כן הצריך רבי יוחנן שיתבטלו
ברוב מי המקוה ולא די בזה שהתערבו במים כשרים, ולעיל אמר
רבי יוחנן שבאיסור דרבנן די בעירוב האיסור בכשר כדי לבטלו
ואין צורך ברוב. מתרצת הגמרא: לא, אין זו כוונת רבי יוחנן, אלא
כוונתו דלא נשקול רובו, כלומר שהמקוה כשר בנתן סאה ונטל
סאה עד שיטול ממנו את רוב המים הכשרים. אבל אם נשארה
כמות שדה של מים כשרים ומי פירות, הרי הוא כשר, מפני שמי
הפירות מתבטלים בעירובם עם המים הכשרים אף שאינם רוב,
לפי שפסולם אינו אלא מדרבנן.
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף: ואיבעית אימא – אם תרצה תוכל
ליישב זאת כך, שבודאי אין המקוה כשר אלא אם כן רבו המים
על מי הפירות. ומה שמתיר רבי יוחנן את קופת החולין אף על פי
שאין בה יותר חולין מן הסאה של תרומה, שאני תנא דאמא
לממר 'שאני אומר', כלומר לא כמו שסברנו שלדעת רבי יוחנן